

**PAŃSTWOWA SZKOŁA MUZYCZNA I ST. IM. JANINY GARŚCI
W JELENIEJ GÓRZE**

PROGRAM NAUCZANIA

do przedmiotu

WIOLONCZELA

nr 15/2023/2024

Program nauczania gry na wiolonczeli w PSM I st. cyklu sześcioletniego i czteroletniego sporządzony zgodnie z obowiązującymi podstawami programowymi kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych w oparciu o rozporządzenia:

Program nauczania napisany został na podstawie:

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkołach artystycznych programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników dla szkół artystycznych.
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 28 lipca 2023 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych.
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 17 listopada 2021 r. sprawie szczegółowych warunków i sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych.
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 6 czerwca 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych.
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 26 września 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych (poz.2041 z dnia 28.09.2023 r.)

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	str.	3
II. CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA OGÓLNE	str.	4
III. CELE KSZTAŁCENIA - WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE	str.	5
1. Umuzykalnienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej.....	str.	5
2. Kształcenie teoretycznych podstaw gry na instrumencie.....	str.	5
3. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie.....	str.	6
4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem.....	str.	6
5. Przygotowanie do występów publicznych.....	str.	7
IV. MATERIAŁ NAUCZANIA	str.	7
1. Treści nauczania	str.	7
• Klasa 1/6	str.	7
• Klasa 2/6.....	str.	8
• Klasa 3/6.....	str.	8
• Klasa 4/6.....	str.	9
• Klasa 5/6.....	str.	9
• Klasa 6/6.....	str.	10
• Klasa 1/4.....	str.	11
• Klasa 2/4.....	str.	12
• Klasa 3/4.....	str.	13
• Klasa 4/4.....		
2. Wiolonczela jako przedmiot: Instrument dodatkowy.....	str.	14
3. Formy sprawdzania osiągnięć ucznia	str.	14
4. Opis osiągnięć po zakończeniu etapu edukacyjnego	str.	16
V. KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA	str.	16
1. Ogólna koncepcja	str.	16
2. Wskazówki metodyczne	str.	17
3. Opis warunków niezbędnych do realizacji programu	str.	17

I. WSTĘP

1. Autor: mgr Joanna Flieger

2. Nazwa szkoły: Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Janiny Garści w Jeleniej Górze

3. Etap edukacyjny: pierwszy

4. Przedmiot: Wiolonczela

II. CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

INSTRUMENT GŁÓWNY – WIOLONCZELA CELE KSZTAŁCENIA

Wiedza	Umiejętności		Kompetencje
1. Przyswojenie wiedzy z zakresu instrumentu głównego – wiolonczeli.	2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie.	3. Prezentacja publiczna.	4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym.
Treści nauczania	Kryteria weryfikacji		

1. Przyswojenie wiedzy z zakresu instrumentu głównego – wiolonczeli.

Uczeń:	
1) zasady bezpieczeństwa i higieny pracy;	1) określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy; 2) rozróżnia czynniki wpływające na bezpieczeństwo.
2) historia instrumentu i wiedza w zakresie literatury przedmiotu;	1) omawia w zarysie historię wiolonczeli; 2) wymienia reprezentatywne utwory wiolonczelowe oraz ich kompozytorów z różnych epok; 3) wymienia wybitnych wiolonczelistów o znaczącym dorobku artystycznym.
3) budowa i pielęgnacja instrumentu;	1) nazywa elementy budowy wiolonczeli i smyczka oraz określa sposoby ich pielęgnacji; 2) dba o regularną wymianę strun i włosia, utrzymuje w czystości instrument i smyczek.
4) technika wykonawcza.	1) omawia warsztat wykonawczy; 2) opisuje możliwości techniczne instrumentu; 3) wskazuje podstawowe czynniki mające wpływ na intonację.
2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie.	
Uczeń:	
1) aparat gry;	1) prezentuje poprawny aparat gry; 2) kontroluje prawidłową postawę, ułożenie rąk i palców podczas gry.
2) technika gry;	1) stosuje różne sposoby efektywnego przygotowania do gry; 2) posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką, agogiką oraz potrafi modulować barwę dźwięku z zachowaniem prawidłowej intonacji; 3) dysponuje biegłością techniczną pozwalającą na swobodne wykonywanie utworów.
3) interpretacja;	1) interpretuje utwory zgodnie ze stylem danej epoki i ich budową formalną pod kierunkiem nauczyciela; 2) wykazuje się w grze muzykalnością i wrażliwością artystyczną.
4) specjalistyczna terminologia, notacja muzyczna;	1) posługuje się specjalistyczną terminologią; 2) realizuje zasady notacji muzycznej; 3) czyta nuty a vista.
5) samodzielna praca;	1) przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy; 2) realizuje proces ćwiczenia poszczególnych elementów warsztatu według wskazówek nauczyciela; 3) kontroluje własną grę podczas ćwiczenia; 4) potrafi ocenić jakość wykonywanych zadań; 5) stosuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów teoretycznych; 6) stosuje różne sposoby zapamiętywania tekstu nutowego; 7) korzysta z narzędzi pomocnych w ćwiczeniu; 8) planuje i organizuje systematyczną pracę.
6) współpraca.	1) realizuje zadania artystyczne w grze z innymi uczniami lub nauczycielem; 2) dostosowuje sposób gry do składu i aparatu wykonawczego, charakteru

	utworu oraz roli wykonywanej partii; 3) współpracuje z akompaniatorem.
3. Prezentacja publiczna.	
	Uczeń:
1) praktyka estradowa;	1) koncentruje się podczas występu; 2) opanowuje tremę; 3) stosuje zasady poprawnego zachowania podczas publicznej prezentacji; 4) wykonuje z pamięci część utworów ze swojego repertuaru.
2) prezentacja w mediach cyfrowych.	1) korzysta z technologii informacyjnej i komunikacyjnej w realizacji zadań artystycznych; obsługuje sprzęt elektroniczny umożliwiający rejestrację swojej gry.

Funkcjonowanie w środowisku artystycznym.	
	Uczeń:
1) rozwój artystyczny i zawodowy;	1) analizuje własne kompetencje; 2) aktualizuje swoją wiedzę i rozwija umiejętności; wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności; dokumentuje i archiwizuje własne dokonania twórcze; aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym.
2) etyka zawodowa.	1) przestrzega zasad etycznych oraz utrzymuje właściwe relacje w środowisku; przyjmuje odpowiedzialność za powierzone zadania artystyczne.
<p>WARUNKI NIEZBĘDNE DO REALIZACJI KSZTAŁCENIA Sala lekcyjna dostosowana akustycznie, o należyтым poziomie wilgotności powietrza. Wyposażenie sali: fortepian lub pianino, pulpit, lustro, metronom, siedzisko - stółek z możliwością regulacji wysokości, podkładka pod nóżkę wiolonczeli. Wyposażenie szkoły: sprzęt audiowizualny. Sala koncertowa lub kameralna.</p>	

III. CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Umuzycznienie i rozbudzenie wrażliwości muzycznej

Uczeń:

- 1) uczestniczy w życiu muzycznym szkoły, biorąc udział w koncertach oraz audycjach szkolnych;
- 2) orientuje się w zasadach obowiązujących w świecie muzycznym, zarówno jako uczestnik czynny, jak i bierny;
- 3) odróżnia i definiuje podstawowe gatunki muzyki (muzyka klasyczna, muzyka ludowa, muzyka rozrywkowa, jazz);
- 4) na podstawie swoich doświadczeń z muzyką, określa własne potrzeby i oczekiwania odnośnie do realizowanego repertuaru;
- 5) uczestniczy w różnych formach muzykowania zespołowego;
- 6) wykazuje naturalną potrzebę ekspresji i kreatywności artystycznej.

2. Kształcenie teoretycznych podstaw gry na instrumencie

Uczeń:

- 1) zna system notacji muzycznej w zakresie klucza basowego, tenorowego i wiolinowego;

- 2) zna i stosuje terminy i pojęcia muzyczne, umożliwiające poprawne odczytanie i realizację tekstu muzycznego zróżnicowanego stylistycznie;
- 3) zna podstawowe środki wyrazu muzycznego (agogika, dynamika, artykulacja, barwa, wibracja);
- 4) zna zasady poprawnego wydobywania i kształtowania dźwięku;
- 5) dba i stosuje poprawną intonację w grze w stopniu umożliwiającym realizowanie trudniejszych utworów w dalszym etapie nauki;
- 6) wykazuje się podstawową wiedzą na temat budowy instrumentu, umie nazwać jego poszczególne części oraz ich funkcję.

3. Kształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie oraz ich stopniowe rozwijanie

Uczeń:

- 1) zachowuje prawidłową postawę podczas gry na instrumencie oraz prawidłowo posługuje się aparatem gry;
- 2) określa poprawność nastrojenia instrumentu i samodzielnie dokonuje niezbędnej korekty stroju;
- 3) jest wrażliwy na jakość wydobywanego dźwięku, potrafi go kreować i kształtować jego wolumen;
- 4) prawidłowo układa prawą i lewą rękę oraz wydobywa dźwięk przy zachowaniu swobodnego aparatu gry;
- 5) świadomie porusza się w pozycjach szyjkowych oraz kciukowej, stosując prawidłowe zmiany pozycji;
- 6) wykazuje się techniką gry, w ramach której stosuje właściwy podział smyczka i operuje niezbędnymi sposobami artykulacji (détaché, legato, portato, martelé, staccato, sautille) oraz ozdobnikami;
- 7) posługuje się techniką przygotowawczą;
- 8) prawidłowo realizuje zapis muzyczny pod względem metroritmiki, agogiki i dynamiki;
- 9) poznaje budowę gam majorowych i minorowych oraz pasaży; uczy się je rozpoznawać i wykonywać;
- 10) prawidłowo realizuje dwudźwięki i akordy;
- 11) dba o czystość intonacji;
- 12) prawidłowo odtwarza głosem linię melodyczną;
- 13) wykazuje się umiejętnością frazowania;
- 14) potrafi swobodnie wibrować i używa wibracji jako środka wyrazu muzycznego;
- 15) zna różne sposoby zapamiętywania utworów i potrafi zastosować je w praktyce;
- 16) poprawnie odczytuje *a vista* umiarkowanie trudny utwór w wolnym tempie;
- 17) gra ze słuchu proste tematy melodyczne.

4. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad repertuarem

Uczeń:

- 1) dba o swój warsztat pracy (dobór krzesła i jego wysokości, ustawienie pulpitu, oświetlenie) i jego estetykę;
- 2) opracowuje plan pracy, uwzględniając ćwiczenie w harmonogramie dnia;

- 3) samodzielnie koryguje błędy dotyczące aparatu gry, tekstu, intonacji i artykulacji;
- 4) dostosowuje sposób ćwiczenia do zaistniałego problemu;
- 5) ocenia efekty własnej pracy;
- 6) prezentuje umiejętność samodzielnego opracowania utworu zróżnicowanego pod względem stopnia trudności w zakresie opanowanych dotychczas elementów techniki.

1. Przygotowanie do występów publicznych

Uczeń:

- 1) koncentruje się przed występem i podczas koncertu;
- 2) wykazuje się umiejętnością gry w różnych formach muzykowania solowego i zespołowego;
- 3) w prezentacji estradowej wykorzystuje wyobraźnię muzyczną i ekspresję;
- 4) potrafi współpracować z akompaniatorem.

IV. MATERIAŁ NAUCZANIA

Cykl sześcioletni. Klasa I

Treści nauczania:

- 1) Dobór instrumentu o odpowiedniej dla ucznia wielkości, zaopatrzonego w czysto brzmiące struny oraz właściwej długości smyczka. Umiejętność nazywania poszczególnych części wiolonczeli i smyczka - poznanie roli poszczególnych elementów instrumentu i smyczka w procesie powstawania dźwięku, umiejętność nakładania kalafonii, znajomość zasad czyszczenia i konserwacji instrumentu.
- 2) Prawidłowa postawa przy grze, trzymanie instrumentu i smyczka. Prawidłowe ułożenie prawej i lewej ręki - prowadzenie smyczka po strunach, umiejętność wydobywania dźwięku przy zachowaniu swobodnego aparatu gry. Aplikatura i nazwy dźwięków w I pozycji.
- 3) System notacji muzycznej: pięciolinia, linie dodane, klucz basowy, nuty, pauzy, fermata. Uczeń poznaje następujące wartości rytmiczne: ćwierćnuty, półnuty, całe nuty, półnuty z kropką, ósemki, ćwierćnuty z kropką oraz odpowiadające im pauzy.
- 4) Uczeń poznaje zasadnicze oznaczenia dynamiki i tempa. W grze uczeń wykorzystuje dynamikę w granicach p-mf, oraz tempa umiarkowane i wolne.
- 5) Oznaczenie kierunku smyczka, oznaczenie legato. Uczeń poznaje artykulację non legato, detache, legato po 2, 3 lub 4 dźwięki. Ćwiczenia z zastosowaniem czystego i płynnego dźwięku, właściwego podziału smyczka (regularny i nieregularny podział smyczka).
- 6) Uczeń gra gamy G, D, F, C, tercje łamane, pasaże: gamy w jednej oktawie z zastosowaniem łatwych układów rytmicznych.
- 7) Zaznajomienie ucznia z szerokim układem w I pozycji.

Literatura muzyczna:

M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz.I

R. Duckett, O. Goodborn, Ch. Rogers – Team Strings – cello czy
Sapożnikow – Chrestomatia

L. Marderowski – Szkoła na wiolonczelę

S. Suzuki – Cello Scholl cz.I

S. Lee – 40 łatwych etiud w I pozycji

Inne utwory o podobnym stopniu trudności wg uznania nauczyciela.

Cykl sześcioletni. Klasa II

Treści nauczania:

- 1) Podstawowe wiadomości na temat historii instrumentów smyczkowych. Zasady strojenia wiolonczeli.
- 2) Utrwalanie i rozwój umiejętności gry całym smyczkiem oraz jego częściami. Wykorzystuje artykulację detache – również ósemkami, legato – po 2, 3, 4 dźwięki w tempie umiarkowanym, ze zmianą strun. Poznaje marteles oraz staccato – ćwierćnutami i ósemkami.
- 3) Wartości nut i pauz: szesnastki, triole.
- 4) Rozszerzenie dynamiki: p-f.
- 5) Pozycje: I pozycja – układ szeroki (dwa wzory), półpozycja, wprowadzenie IV pozycji.
- 6) Gra gamy, tercje łamane i pasaże z zastosowaniem szerokiego układu palców, gamy durowe w jednej oktawie do wyboru: G, A, F, B, Es i w dwóch oktawach: C, D w tempie umiarkowanym.
- 7) Uczeń odtwarza materiał nutowy z uwrażliwieniem na czystość intonacji oraz wydobywania ładnie brzmiącego dźwięku.

Literatura muzyczna:

- M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. I i II
L. Marderowski – Szkoła na wiolonczelę
F. A. Kummer – Szkoła na wiolonczelę
Sapożnikow – Chrestomatia
S. Suzuki – Cello school cz. I i II
R. Duckett, O. Goodborn, Ch. Rogers – Team Strings – cello cz. II
A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę
S. Lee – 40 łatwych etiud w I pozycji
K. Wiłkomirski - 12 etiud
J. Garścia – Sonatina nr 1
S. Sandor – Mała suita

Inne utwory o podobnym stopniu trudności wg uznania nauczyciela.

Cykl sześcioletni. Klasa III

Treści nauczania:

- 1) Historia smyczka. Samodzielne strojenie instrumentu, czyszczenie i konserwacja.
- 2) Uczeń gra w IV pozycji i ze zmianą pozycji, półpozycji, oraz I pozycji podwyższonej.
- 3) Utrwalenie i rozwój umiejętności gry całym smyczkiem oraz jego częściami.
- 4) Realizuje artykulację legato do 8 dźwięków, detache, marteles – ćwierćnutami i ósemkami w tempie umiarkowanym również ze zmianą strun, staccato, portato, arpeggio na 3 i 4 strunach, nauka flażoletów naturalnych.
- 5) Dynamika w granicach pp-f, oraz crescendo, decrescendo.
- 6) Łatwe dwudźwięki z użyciem pustej struny.
- 7) Rytm: synkopa ćwierćnutowa i ósemkowa.
- 8) Wstępna nauka wibracji.
- 9) Gamy, tercje łamane i pasaże w gamach do wyboru: C, D, F, G, d, g, w dwóch oktawach w tempie umiarkowanym.

Literatura muzyczna:

- M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. I (c.d) oraz cz. II
L. Marderowski – Szkoła na wiolonczelę
A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę

Z. Wojciechowska – Gamy i pasaże na wiolonczelę
S. Lee – 40 łatwych etiud w I pozycji
K. Wiłkomirski – 12 etiud na wiolonczelę w I pozycji
Sapożnikow – Chrestomaria
J. Garścia – Sonatina nr 1 i nr 2
M. Międlar – Albumik wiolonczelisty z. I
J. B. Breval – Koncert nr 5
A. Vivaldi – Koncert C-dur

Inne utwory o podobnym stopniu trudności wg uznania nauczyciela.

Cykl sześcioletni. Klasa IV

Treści nauczania:

- 1) Utrwalanie wiadomości z zakresu historii wiolonczeli – lutnicy, wymiana struny, strojenie instrumentu.
- 2) Uczeń doskonali technikę prawej ręki, doskonali detache oraz martele w różnych częściach smyczka, staccato, legato 4-8 szesnastek w tempie umiarkowanym również ze zmianą strun, arpeggio na 3 i 4 strunach legato w tempie umiarkowanym.
- 3) Rytm punktowany.
- 4) Uczeń gra dwudźwięki (tercje i seksty) techniką przygotowawczą.
- 5) Kształtowanie dźwięku pod względem barwy i nasilenia w granicach pp-ff.
- 6) Wprowadzenie klucza tenorowego
- 7) Uczeń gra w II i III pozycji oraz ze zmianą pozycji.
- 8) Technika kciuka – ćwiczenia wprowadzające.
- 9) Nauka wibracji.
- 10) Ozdobniki – przednutka długa i krótka, mordent.
- 11) Czytanie a'vista.
- 12) Gamy, tercje łamane i pasaże: do 3 znaków przykluczowych (dur i moll) w obrębie dwóch oktaw z zastosowaniem różnych rodzajów artykulacji (również po 4 legato), w tempie umiarkowanie szybkim.

Literatura muzyczna:

M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. II
L. Marderowski – Szkoła na wiolonczelę
A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę
S. Lee - Etiudy wybrane z op. 31 i 131
J. Dotzauer – Etiudy z. I
Sapożnikow – Chrestomatia
M. Międlar – Albumik wiolonczelisty z. II
J. B. Breval – Koncert nr 5
A. Vivaldi – Koncert C dur
J. B. Breval – Sonata C-dur
Inne utwory o podobnym stopniu trudności – wg uznania nauczyciela

Cykl sześcioletni. Klasa V

Treści nauczania:

- 1) Powtórka i utrwalenie całości zagadnień związanych z wiolonczelą - jej historią i konserwacją, samodzielne strojenie instrumentu, czyszczenie i konserwacja, wymiana struny.

- 2) Uczeń doskonali technikę obu rąk, doskonali detache, martele, legato. Zapoznanie z techniką smyczka skaczącego – spiccato, sautille.
- 3) Uczeń gra dwudźwięki (tercje i seksty) długimi dźwiękami.
- 4) Gra łatwe akordy trzygłosowe.
- 5) Dynamika w granicach pp-ff, crescendo, decrescendo.
- 6) Wprowadzenie klucza tenorowego
- 7) Uczeń gra w V, VI i VII pozycji oraz ze zmianą pozycji.
- 8) Doskonalenie techniki kciuka.
- 9) Ozdobniki – tryl, obiegnik, mordent, przednutka długa i krótka.
- 10) Samodzielne opracowywanie łatwego utworu przez ucznia (palcowanie, smyczkowanie).
- 11) Czytanie a' vista.
- 12) Gamy, tercje łamane i pasaże: do 3 znaków przykluczowych (dur i moll) w obrębie dwóch i trzech oktaw z zastosowaniem różnych rodzajów artykulacji (również po 4 legato), w tempie umiarkowanie szybkim.

Literatura muzyczna:

- M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. II
C. Sevcik – K. Wiłkomirski – Ćwiczenia na prawą i lewą rękę
A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę
Z Wojciechowska – Gamy i pasaże na wiolonczelę
S. Lee - Etiudy wybrane z op. 31 i 131
J. Dotzauer – Etiudy z. I
B. Marcello – 6 sonat na wiolonczelę
A. Corelli – Sonata d-moll
B. Romberg – Sonata B-dur, e-moll, G-dur
G. Monn – Koncert G-dur
G. Goltermann – Koncert nr 4
S. Suzuki – Cello school cz. III i IV
Z. Adamska – Melodyjne utwory na wiolonczelę

Inne utwory o podobnym stopniu trudności – wg uznania nauczyciela.

Cykl sześcioletni. Klasa VI

Treści nauczania:

- 1) Zagadnienia związane ze sposobami pracy wiolonczelisty, z wykorzystywaniem różnych rodzajów pamięci, z pokonywaniem tremy.
- 2) Strojenie i konserwacja wiolonczeli.
- 3) Artykulacja detache, martele, legato, spiccato, staccato, sautille – w tempie allegro, ze zmianami pozycji.
- 4) Uczeń gra dwudźwięki (tercje i seksty) po 2 legato w tempie umiarkowanym.
- 5) Akordy trzygłosowe i czterogłosowe.
- 6) Doskonalenie łączenia wszystkich pozycji (I – VII).
- 7) Doskonalenie grania w pozycji kciukowej.
- 8) Ozdobniki – tryl, obiegnik, mordent, przednutka długa i krótka.
- 9) Czytanie a'vista.
- 10) Samodzielne opracowanie łatwego utworu (palcowanie, smyczkowanie, frazowanie).
- 11) Pojęcie stylów w muzyce baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności – zastosowanie odpowiednich środków wyrazu dla danej epoki.

- 12) Gamy durowe i mollowe, tercje łamane, pasaże do 3 znaków przykluczowych przez trzy oktawy – grane różną artykulacją, również legato po 8 dźwięków.

Literatura muzyczna:

- C. Sevcik – K. Wiłkomirski – Ćwiczenia na prawą i lewą rękę
Z Wojciechowska – Gamy i pasaże na wiolonczelę
Z Wojciechowska – Dwudźwięki na wiolonczelę
S. Lee - Etiudy wybrane z op. 31 i 131
J. Dotzauer – Etiudy z. I
F. A. Kummer – Etiudy
J. Merk – 20 etiud
B. Marcello – 6 sonat na wiolonczelę
A. Vivaldi – 6 sonat
B. Romberg – Sonata B- dur, e-moll
J. Klengel – Koncert a-moll
K. Schroeder – Koncert G-dur
A. Vivaldi – Koncert a-moll
G. Goltermann – Koncert nr 4
Inne utwory o podobnym stopniu trudności – wg uznania nauczyciela.

Cykl czteroletni. Klasa I

Treści nauczania:

- 1) Dobór instrumentu o odpowiedniej dla ucznia wielkości, zaopatrzonego w czysto brzmiące struny oraz właściwej długości smyczka. Budowa wiolonczeli i części smyczka. (umiejętność nazywania poszczególnych części), umiejętność nakładania kalafonii, znajomość zasad czyszczenia i konserwacji instrumentu.
- 2) Prawidłowa postawa przy grze, trzymanie instrumentu i smyczka. Prawidłowe ułożenie prawej i lewej ręki - prowadzenie smyczka po strunach, umiejętność wydobywania dźwięku przy zachowaniu swobodnego aparatu gry. Aplikatura i nazwy dźwięków w I pozycji.
- 3) System notacji muzycznej: pięciolinia, linie dodane, klucz basowy, nuty, pauzy. Uczeń poznaje następujące wartości rytmiczne: ćwierćnuty, półnuty, całe nuty, półnuty z kropką, ósemki, ćwierćnuty z kropką i ósemki, szesnastki, triole oraz odpowiadające im pauzy.
- 4) Uczeń poznaje zasadnicze oznaczenia dynamiki i tempa. W grze uczeń wykorzystuje dynamikę w granicach p-mf-f, oraz tempa umiarkowane i wolne.
- 5) Oznaczenie kierunku smyczka, oznaczenie legato. Uczeń poznaje artykulację detache również ósemkami, martele, staccato ćwierćnutami i ósemkami, legato po 2, 3 i 4 dźwięki w tempie umiarkowanym ze zmianą strun. Uczeń gra ćwiczenia z zastosowaniem czystego i płynnego dźwięku oraz właściwego podziału smyczka (regularny i nieregularny podział smyczka).
- 6) Pozycje: I pozycja – układ szeroki (dwa wzory), półpozycja i I pozycja podwyższona; gra w pozycji i ze zmianą pozycji.
- 7) Uczeń gra gamy G, A, F, B, Es, c, a, h tercje łamane, pasaże: gamy w jednej oktawie z zastosowaniem łatwych układów rytmicznych. Gamy C, D w dwóch oktawach i odpowiednie tercje łamane i pasaże w tempie umiarkowanym.

Literatura muzyczna:

- M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. I
L. Marderowski – Szkoła na wiolonczelę
A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę

S. Lee – 40 łatwych etiud w I pozycji
K. Wiłkomirski – 12 etiud w I pozycji
M. Międlar – Albumik wiolonczelisty z. I
H. Schlemmuller – 20 łatwych utworów op.19 (wyd. Zimmerman)
J. Garścia – Sonatina I
S. Szokolay – Kleine suite
O. Roeding – Koncert d-moll
Inne utwory dowolne o podobnym stopniu trudności – wg uznania nauczyciela.

Cykl czteroletni. Klasa II

Treści nauczania:

- 1) Uczeń rozumie i utrwała wiadomości z kl. I. Samodzielne strojenie instrumentu, czyszczenie i konserwacja.
- 2) Uczeń poznaje i gra w IV, III, II pozycji i ze zmianą pozycji.
- 3) Utrwalenie i rozwój umiejętności gry całym smyczkiem oraz jego częściami.
- 4) Realizuje artykulację legato do 8 szesnastek w tempie umiarkowanym, detache w różnych częściach smyczka, martele – ćwierćnutami i ósemkami w tempie umiarkowanym również ze zmianą strun, arpeggio na 3 i 4 strunach.
- 5) Dynamika w granicach pp-f, oraz crescendo, decrescendo.
- 6) Rytm: synkopa ćwierćnutowa i ósemkowa, rytm punktowany.
- 7) Ozdobniki – przednutka, mordent.
- 8) Flażolety naturalne.
- 9) Wstępna nauka wibracji.
- 10) Łatwe dwudźwięki – tercje, seksty.
- 11) Gamy, tercje łamane i pasaże w gamach dur i moll do 3 znaków przykluczowych w obrębie dwóch oktawach z zastosowaniem różnych rodzajów artykulacji w tempie umiarkowanym.

Literatura muzyczna:

M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. I oraz cz. II
L. Marderowski – Szkoła na wiolonczelę
A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę
Z. Wojciechowska – Gamy i pasaże na wiolonczelę
K. Wiłkomirski – 12 etiud na wiolonczelę w I pozycji
S. Lee – Etiudy wybrane op. 31 i 131
J. Dotzauer – Etiudy z. I
M. Międlar – Albumik wiolonczelisty z II
N. Bakłanowa – Melodyjne ćwiczenia
J. Garścia – Sonatina II
J. B. Breval – Sonata C-dur
B. Marcello – Sonaty I-VI
A. Vivaldi – Koncert C-dur

Inne utwory o podobnym stopniu trudności – wg uznania nauczyciela.

Cykl czteroletni. Klasa III

Treści nauczania:

- 1) Strojenie i konserwacja wiolonczeli.

- 2) Technika rąk, prawej: luźny przegub, swobodne prowadzenie smyczka; lewej: mocne palce, swobodne zmienianie pozycji I-II-III-IV.
- 3) Uczeń doskonali detache, martele, legato, staccato w szybkim tempie na różnych strunach. Zapoznanie z techniką smyczka skaczącego – spiccato, sautille.
- 4) Uczeń gra dwudźwięki (tercje i seksty) długimi dźwiękami.
- 5) Arpeggio na 3 i 4 strunach.
- 6) Dynamika w granicach pp-ff, crescendo, decrescendo. Kształtowanie dźwięku pod względem barwy.
- 7) Wprowadzenie klucza tenorowego.
- 8) Uczeń poznaje i gra w V, VI i VII pozycji oraz ze zmianą pozycji.
- 9) Wprowadzenie techniki kciuka – ćwiczenia przygotowawcze.
- 10) Ozdobniki – tryl, obiegnik, mordent, przednutka długa i krótka.
- 11) Nauka wibracji.
- 12) Czytanie a vista.
- 13) Rytm punktowany.
- 14) Gamy, tercje łamane, pasaże, dwudźwięki: do 3 znaków przykluczowych (dur i moll) w obrębie dwóch lub trzech oktaw z zastosowaniem różnych rodzajów artykulacji (również po 8 legato), w tempie umiarkowanym.

Literatura muzyczna:

- M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. II
L. Marderowski – Szkoła na wiolonczelę
C. Sevcik – K. Wiłkomirski – Ćwiczenia na prawą i lewą rękę
A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę
Z Wojciechowska – Gamy i pasaże na wiolonczelę
Z Wojciechowska – Dwudźwięki na wiolonczelę
S. Lee - Etiudy wybrane z op. 31 i 131
J. Dotzauer – Etiudy z. I
L. Grigoryan – Etiudy
N. Bakłanowa – Melodyjne ćwiczenia
B. Marcello – 6 sonat na wiolonczelę
B. Romberg – Sonata B-dur
G. Monn – Koncert G-dur
G. Goltermann – Koncert nr 4
A. Vivaldi – Koncert a-moll
J.S. Bach – Koncert C-dur

Inne utwory o podobnym stopniu trudności – wg uznania nauczyciela.

Cykl czteroletni. Klasa IV

Treści nauczania:

- 1) Uczeń rozumie i utrwała technikę prawej i lewej ręki.
- 2) Artykulacja detache, martele, legato, staccato, spiccato, sautille.
- 3) Uczeń gra dwudźwięki (tercje i seksty) po 2 legato w tempie umiarkowanym.
- 4) Akordy trzygłosowe i czterogłosowe.
- 5) Dynamika pp-ff, crescendo, diminuendo, sfz, fp.
- 6) Doskonalenie łączenia wszystkich pozycji (I – VII).
- 7) Doskonalenie grania w pozycji kciukowej.
- 8) Ozdobniki – tryl, obiegnik, mordent, przednutka długa i krótka.
- 9) Czytanie a vista.

- 10) Samodzielne opracowanie łatwego utworu (palcowanie, smyczkowanie, frazowanie).
- 11) Pojęcie stylów w muzyce baroku, klasycyzmu, romantyzmu, współczesności – zastosowanie odpowiednich środków wyrazu dla danej epoki.
- 12) Gamy durowe i molłowe, tercje łamane, dwudźwięki, pasaże do 3 znaków przykluczowych przez trzy oktawy – grane różną artykulacją, również legato po 8 dźwięków.

Literatura muzyczna:

- M. Międlar – Szkoła na wiolonczelę cz. II
- C. Sevcik – K. Wiłkomirski – Ćwiczenia na prawą i lewą rękę
- A. Ł. Schmar – Gamy i ćwiczenia na wiolonczelę
- Z Wojciechowska – Gamy i pasaże na wiolonczelę
- Z Wojciechowska – Dwudźwięki na wiolonczelę
- S. Lee - Etiudy wybrane z op. 31 i 131
- J. Dotzauer – Etiudy z. I
- F. A. Kummer – Etiudy
- J. Merk – 20 etiud
- B. Marcello – 6 sonat na wiolonczelę
- A. Vivaldi – 6 sonat na wiolonczelę
- B. Romberg – Sonata e-moll, B dur
- L. Duport – Sonata G-dur
- A. Caporale – Sonata d-moll
- G. Goltermann – Koncert nr 4
- K. Schroeder – Koncert D-du
- A. Vivaldi – Koncert a-moll
- J. Klengel – Concertino a-moll
- G. Goltermann – Etiuda – kaprys

Inne utwory o podobnym stopniu trudności – wg uznania nauczyciela.

2. Wiolonczela jako przedmiot: Instrument dodatkowy.

Uczniowie uczęszczający na przedmiot Instrument dodatkowy – wiolonczela, zobligowani są zrealizować program jednego roku nauczania gry na tym instrumencie w ciągu dwóch lat.

3. Formy sprawdzania osiągnięć ucznia:

Klasa 1/6

Występ publiczny – utwór solo lub z towarzyszeniem fortepianu pod koniec roku szkolnego.

Klasa 2/6

- 1) Przesłuchanie techniczne – etiuda, gra a'vista.
- 2) Przesłuchanie półroczne – utwór z towarzyszeniem fortepianu.
- 3) Przesłuchanie techniczne – gama i 1 etiuda.
- 4) Egzamin promocyjny – utwór z towarzyszeniem fortepianu.

Klasa 3/6

- 1) Przesłuchanie techniczne – 2 krótkie etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych, gra a'vista

- 2) Przesłuchanie śródroczne – 2 utwory z towarzyszeniem fortepianu.
- 3) Przesłuchanie techniczne – gama i 1 etiuda.
- 4) Egzamin promocyjny – 2 utwory z towarzyszeniem fortepianu

Klasa 4/6

- 1) Przesłuchanie techniczne – gama i 2 krótkie etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych, gra a'vista
- 2) Przesłuchanie półroczne – 2 utwory z towarzyszeniem fortepianu.
- 3) Przesłuchanie techniczne – gama i 2 etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych.
- 4) Egzamin promocyjny – 2 utwory z towarzyszeniem fortepianu.

Klasa 5/6

- 1) Przesłuchanie techniczne – gama i 2 krótkie etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych, gra a'vista.
- 2) Przesłuchanie półroczne – utwór z towarzyszeniem fortepianu i Sonata (wybrane części) lub Koncert (cz. I lub II i III).
- 3) Przesłuchanie techniczne – gama i 2 etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych.
- 4) Egzamin promocyjny – utwór z towarzyszeniem fortepianu oraz Sonata (wybrane części) lub Koncert (cz. I lub II, III).

Klasa 6/6

Przesłuchanie półroczne:

Gama (tercje rozłożone, pasaże, dwudźwięki – tercje, seksty) i 2 etiudy (w tym jedna z elementami dwudźwięków).

Egzamin końcowy:

Do wyboru: Sonata lub Koncert (wybrane części).

Jeden utwór dowolny z towarzyszeniem fortepianu.

Klasa 1/4

- 1) Występ publiczny I półrocze – utwór solo lub z towarzyszeniem fortepianu.
- 2) Występ publiczny II półrocze – utwór solo lub z towarzyszeniem fortepianu.

Klasa 2/4

- 1) Przesłuchanie techniczne – etiuda, gra a'vista
- 2) Przesłuchanie półroczne – utwór z towarzyszeniem fortepianu.
- 3) Przesłuchanie techniczne – gama i 2 krótkie etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych.
- 4) Egzamin promocyjny – 2 utwory z towarzyszeniem fortepianu.

Klasa 3/4

- 1) Przesłuchanie techniczne – gama i 2 krótkie etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych, gra a'vista.
- 2) Przesłuchanie półroczne – utwór z towarzyszeniem fortepianu i Sonata (wybrane części) lub Koncert (cz. I albo II, III).
- 3) Przesłuchanie techniczne – gama i 2 krótkie etiudy o zróżnicowanych problemach technicznych.
- 4) Egzamin promocyjny – utwór z towarzyszeniem fortepianu oraz Sonata (wybrane części) lub Koncert (cz. I albo II, III).

Klasa 4/4

Przesłuchanie półroczne:

Gama (tercje rozłożone, pasaże, dwudźwięki – tercje, seksty) i 2 etiudy (w tym jedna z elementami dwudźwięków).

Egzamin końcowy:

Do wyboru: Sonata lub Koncert (wybrane części).

Jeden utwór dowolny z towarzyszeniem fortepianu.

4. Opis osiągnięć po zakończeniu etapu edukacyjnego.

- 1) Znajomość podstawowych wiadomości z historii instrumentu i umiejętność nazywania poszczególnych części wiolonczeli i smyczka oraz poznanie roli poszczególnych elementów instrumentu i smyczka w procesie powstawania dźwięku. Znajomość zasad czyszczenia i konserwacji wiolonczeli i smyczka. Umiejętność samodzielnego strojenia instrumentu.
- 2) Opanowanie prawidłowej postawy przy grze, umiejętność dobrania właściwej długości nóżki do wzrostu grającego, prawidłowego ułożenia prawej i lewej ręki. Umiejętność wydobywania dźwięku przy zachowaniu swobodnego aparatu gry.
- 3) Opanowanie podstaw techniki gry, z uwzględnieniem umiejętności gry całym smyczkiem i poszczególnymi częściami smyczka, gry naturalnych frazoletów, umiejętności prawidłowego układu prawej i lewej ręki, czystość intonacji, grania w pozycjach (łącznie z pozycją kciukową), realizacja podstawowych ozdobników.
- 4) Umiejętność frazowania i operowania podstawowymi sposobami artykulacji zgodnie z zapisem realizacja metro rytmiki, agogiki i dynamiki. Interpretowanie utworu zgodnie z jego budową formalną.
- 5) Znajomość notacji w kluczu basowym i tenorowym oraz umiejętność samodzielnego i bezbłędnego odczytania tekstu nutowego. Umiejętność prawidłowego grania a'vista łatwych utworów w wolnym tempie.
- 6) Umiejętność samodzielnego opracowania łatwego utworu pod względem techniczno-wykonawczym (palcowanie, smyczkowanie, frazowanie, dynamika, interpretacja). Umiejętność samodzielnej pracy nad utworem. Umiejętność świadomego ćwiczenia i korekty własnych błędów.
- 7) Umiejętność koncentrowania się i pokonywania tremy podczas wykonywania utworu. Posługiwanie się różnymi formami zapamiętywania. Przyswojenie podstawowych elementów obycia estradowego. Umiejętność dokonywania właściwej samooceny wykonania utworu.
- 8) Opanowanie literatury wiolonczelowej w następującym zakresie: etiudy o zróżnicowanej problematyce technicznej, utwory na wiolonczelę z akompaniamentem (od baroku do XXI w.), forma cykliczna (do wyboru: sonata, sonatina, koncert).

V. KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

1. Ogólna koncepcja programu nauczania.

Program nauczania gry na wiolonczeli w Szkole Muzycznej I st. zakłada, że uczniowie posiadają predyspozycje do kształcenia muzycznego, sprawdzone przez komisję egzaminacyjną podczas egzaminu kwalifikacyjnego. Program merytorycznie wprowadza wszystkie elementy techniki wiolonczelowej, pozwalające na pełny rozwój techniki instrumentalnej uczniów. Zaproponowany dobór programu stwarza możliwość indywidualnego podejścia pedagoga do umiejętności technicznych i muzycznych dzieci, umożliwiając ich dalszy rozwój. Program pozwala absolwentom Szkoły Muzycznej I st. na dokonanie świadomego wyboru dalszego kierunku kształcenia artystycznego. Niniejszy program odpowiada wymogom programowym przygotowującym uczniów do dalszego kształcenia w Szkołach Muzycznych II st.

2. Wskazówki metodyczne.

Realizując program, nauczyciel powinien zwrócić uwagę aby oprócz podstawy techniki instrumentalnej równolegle rozwijać muzykalność ucznia, odtwórczą pamięć muzyczną, kształcić słuch, uwrażliwiać na jakość dźwięku, rozwijać poczucie rytmu. Dużo uwagi należy poświęcać kształceniu wyobraźni muzycznej ucznia (oczywiście w sposób dostosowany do jego wieku i predyspozycji) oraz rozwijaniu naturalnej potrzeby ekspresji. Ważnym aspektem realizacji programu nauczania jest kształcenie wrażliwości na środki wyrazu muzycznego występującego w grze na wiolonczeli, a także kształtowanie umiejętności technicznych i interpretacyjnych z uwzględnieniem formy muzycznej i stylu danego utworu. Istotnym celem edukacyjnym jest nauczanie zasad notacji, rozwijanie umiejętności czytania nut i gry a'vista, a także rozwijanie samodzielności ucznia w zakresie odczytywania tekstu utworu i jego poprawnej realizacji na instrumencie. Zaproponowany dobór literatury wiolonczelowej stwarza możliwość indywidualnego podejścia pedagoga do umiejętności technicznych i muzycznych dzieci, umożliwiając ich dalszy harmonijny rozwój.

3. Opis warunków niezbędnych do realizacji programu.

Należy pamiętać, że proces kształcenia łączy rozwój umiejętności instrumentalnych, wrażliwości emocjonalnej, wiedzy ogólnie muzycznej oraz kompetencji społecznych i kulturowych. Dlatego też nauczyciel realizując program powinien zwracać uwagę na to aby uczeń, oprócz opanowania podstawowych umiejętności gry na instrumencie, rozwijał wrażliwość muzyczną. Zamiłowanie do muzyki trzeba traktować zarówno jako przyczynę, jak i cel nauczania. Powinno ono być impulsem do podjęcia nauki gry na instrumencie, a jego pogłębianie musi stać się naturalnym celem, do którego zmierza cały proces kształcenia.

Istotnym jest, aby w procesie konstruowania i realizacji szczegółowego programu nauczania nauczyciel wykazywał się elastycznością, uwzględniając indywidualne możliwości wykonawcze oraz percepcyjne ucznia. Dlatego też przy doborze repertuaru, zarówno solowego jak i zespołowego, oprócz brania pod uwagę treści zawartych w podstawie programowej, należy również uwzględniać konieczność dopasowania wymagań tak, aby wspierać harmonijny rozwój dziecka i zachęcać go do kontynuowania nauki. Ważnym jest także, aby realizując proces kształcenia gry na instrumencie uzupełniać wiedzę także z innych przedmiotów muzycznych, co również wspomaga rozwój dziecka.

Program został wprowadzony Zarządzeniem Dyrektora Państwowej Szkoły Muzycznej I st. im. Janiny Garści w Jeleniej Górze nr 5/2023/2024 z dnia 18.10.2023 r. na podstawie UCHWAŁY nr 6/2023/204 Rady Pedagogicznej z dnia 18.10.2023 r.